NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
F. G. JACOBS
prednesené 16. septembra 2004 [1]

1. Hlavný sporný bod v prejednávanej veci sa týka rozdielu medzi spotrebiteľskými zmluvami a zmluvami vo všeobecnosti v kontexte Bruselského dohovoru [2].

2. Predovšetkým, podľa čoho treba rozhodnúť, do ktorej kategórie patrí zmluva uzavretá poľnohospodárom, ktorý kupuje strešné škridle pre farmársky dom, ktorý sčasti užíva súkromne ako rodinné obydlie a sčasti na hospodárske účely na ustajnenie dobytka a uskladnenie krmiva?

3. Ďalšie, odbornejšie sporné otázky, sa týkajú krokov pri uzavretí spotrebiteľskej zmluvy, ktoré na účely uplatnenia príslušného pravidla dohovoru, musia byť uskutočnené v štáte bydliska spotrebiteľa.

Bruselský dohovor

4. Bruselský dohovor sa uplatňuje na občianskoprávne a obchodné veci. Hlava II upravuje rozdelenie právomoci medzi zmluvné štáty. Základné pravidlo obsiahnuté v článku 2 je, že právomoc majú súdy zmluvného štátu, v ktorom má bydlisko žalovaný. Pri uplatnení výnimiek z tohto pravidla však majú právomoc prejednávať určité typy žalôb aj iné súdy.

5. Článok 5 odsek 1 Dohovoru zveruje právomoc „v zmluvných veciach" „súdu podľa miesta zmluvného plnenia". [*neoficiálny preklad*]

1 — Jazyk prednesu: angličtina.

2 — Dohovor z 27. septembra 1968 o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach. Konsolidovaná verzia dohovoru v znení štyroch nasledujúcich zmlúv o pristúpení — verzia relevantná v prejednávanej veci — je publikovaná v Ú. v. ES C 27, 1998, s. 1. Od 1. marca 2002 (po rozhodnej dobe v prejednávanej veci) bol dohovor nahradený, s výnimkou týkajúcou sa Dánska a niektorých zámorských území iných členských štátov, Nariadením Rady č. 44/2001 z 22. decembra 2001 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42.

6. Štvrtý oddiel hlavy II Dohovoru, ktorý obsahuje články 13 až 15, je nazvaný „Súdna právomoc vo veciach spotrebiteľských zmlúv" [*neoficiálny preklad*]. Článok 13 stanovuje v rozsahu, v akom je to dôležité v prejednávanej veci, že:

„V konaniach týkajúcich sa zmluvy uzavretej osobou na účel, ktorý nemožno považovať za súčasť jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, ďalej len ‚spotrebiteľ', sa právomoc určí podľa tohto oddielu... ak ide:

1) o zmluvu o predaji tovaru na splátky; alebo

2) o zmluvu o úvere splatnom v splátkach alebo zmluvu o akejkoľvek inej forme úveru, ktorým sa má financovať predaj tovaru; alebo

3) o inú zmluvu o dodávke tovaru alebo služieb a

   a) v štáte bydliska spotrebiteľa predchádzala uzavretiu zmluvy jemu určená osobitná ponuka alebo reklama a

   b) spotrebiteľ podnikol v tomto štáte kroky potrebné na uzavretie zmluvy.

..." [*neoficiálny preklad*]

7. Článok 14 stanovuje, že spotrebiteľ môže žalovať druhého účastníka zmluvy buď na súdoch zmluvného štátu, v ktorom má tento účastník bydlisko, alebo na súdoch zmluvného štátu, v ktorom má sám bydlisko.

Skutkový stav a konanie

8. Pán Gruber je poľnohospodárom v Rakúsku, blízko nemeckých hraníc. Jeho hospodárstvo zahŕňa farmársky dom, v ktorého časti (uvádza sa 62 % podlahovej plochy) žije so svojou rodinou, pričom zostávajúcu časť využíva ako chliev pre ošípané a sklad krmiva, a oddelené hospodárske budovy, v ktorých sú ďalšie chlievy, miestnosť pre stroje a množstvo síl s krmivom.

9. Bay Wa AG riadi v Nemecku niekoľko podnikov. Na adrese v Pockingu, neďaleko

rakúskych hraníc, prevádzkuje centrum stavebných materiálov, ako aj centrum pre domácich majstrov a záhradné centrum. Centrum pre domácich majstrov a záhradné centrum vydáva brožúry, ktoré sú distribuované aj za hranicami v Rakúsku.

10. Pán Gruber sa o Bay Wa dozvedel práve z takýchto brožúr. Keďže chcel pokryť strechu svojho farmárskeho domu škridlami, telefonicky sa informoval o dostupnom sortimente škridiel a o aktuálnych cenách, hoci v reklamných materiáloch nebola o škridlách žiadna výslovná zmienka. Predstavil sa svojím menom a uviedol, kde býva, ale nezmienil sa o tom, že je poľnohospodár. Zamestnanec, s ktorým hovoril, mu neskôr zavolal späť s ústnou ponukou. Pán Gruber však z dôvodu, že si chcel škridle prezrieť, išiel do prevádzkových priestorov BayWa.

11. V týchto priestoroch dostal písomnú ponuku. Uviedol, že je poľnohospodár a že chce pokryť škridlami strechu svojho farmárskeho domu. Tiež sa zmienil o tom, že vlastní ďalšie budovy používané predovšetkým na hospodárske účely, ale nie o tom, či budova, ktorú chce pokryť škridlami je používaná prevažne na účely hospodárske alebo súkromné.

12. Nasledujúci deň pán Gruber zo svojho domu v Rakúsku telefonoval do BayWa, aby prijal ponuku. Bay Wa faxovala potvrdenie uzavretia zmluvy do jeho banky.

13. Po ukončení pokrývania strechy objavil pán Gruber na dodaných škridlách podstatné farebné zmeny, a to napriek záruke poskytnutej Bay Wa, že farba je stála. Z tohto dôvodu podal proti BayWa na rakúsky súd žalobu založenú na zodpovednosti za vady na základe poskytnutej záruky v spojení s nárokom na náhradu škody, pričom požadoval vrátiť kúpnu cenu škridiel, ako aj náklady vynaložené na ich odstránenie a opätovné pokrytie strechy, spolu s vyslovením zodpovednosti za akékoľvek budúce výdavky.

14. Pri určení právomoci súdu vychádzal pán Gruber z článku 13 a nasl. Bruselského dohovoru, avšak Bay Wa takto určenú právomoc namietala. Súd prvého stupňa vyslovil svoju právomoc z dôvodu, že konanie sa týka spotrebiteľskej zmluvy tak, ako je vymedzená na účely uvedených ustanovení, ale toto jeho rozhodnutie bolo zmenené na základe podaného odvolania. V súčasnosti je vec pred Oberster Gerichtshof (najvyšší súd), ktorý prerušil konanie a podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, pričom Súdnemu dvoru položil tieto otázky:

„1) Závisí v prípadoch, keď je účel plnenia čiastočne súkromný, priznanie postavenia spotrebiteľa v zmysle článku 13 Bruselského dohovoru od toho, či prevažuje súkromný alebo podnikateľský

účel a podľa akých kritérií možno rozhodnúť, či prevažuje súkromný alebo podnikateľský účel?

2) Treba pri určení účelu plnenia zohľadniť okolnosti, ktoré mohli byť objektívne zistené druhým účastníkom zmluvy?

3) Má sa v prípade pochybnosti zmluva, ktorá môže súvisieť tak so súkromnou, ako aj s obchodnou alebo inou podnikateľskou činnosťou, považovať za spotrebiteľskú zmluvu?

4) Predchádzala uzavretiu zmluvy reklama v zmysle článku 13 [prvého odseku] bodu 3 písm. a) Bruselského dohovoru vtedy, keď budúci druhý účastník zmluvy robil síce v zmluvnom štáte bydliska spotrebiteľa reklamu na svoje výrobky prostredníctvom prospektov, ale výrobok kúpený následne spotrebiteľom tam nebol propagovaný?

5). Ide o spotrebiteľskú zmluvu v zmysle článku 13 Bruselského dohovoru vtedy, keď predávajúci urobil zo svojho štátu kupujúcemu s bydliskom v inom štáte telefonickú ponuku, ktorú tento neprijal, ale neskôr kúpil takto ponúkaný výrobok na základe písomnej cenovej ponuky?

6) Podnikol spotrebiteľ kroky potrebné na uzavretie zmluvy v štáte svojho bydliska v zmysle článku 13 [prvého odseku] bodu 3 písm. b) Bruselského dohovoru vtedy, keď v štáte svojho bydliska telefonicky prijal cenovú ponuku zostavenú v štáte bydliska druhého účastníka zmluvy?"

15. Písomné pripomienky predložili účastníci konania pred vnútroštátnym súdom, rakúska, nemecká, talianska, portugalská a švédska vláda a Komisia. Na pojednávaní konanom 24. júna 2004 pán Gruber, talianska vláda a Komisia predniesli svoje ústne tvrdenia.

Posúdenie zmluvy ako spotrebiteľskej zmluvy

16. Súvisiace sporné body nastolené v prvých troch otázkach vnútroštátneho súdu sú všeobecného rozsahu a môžu byť z dôvodu vhodnosti preskúmané spolu, hoci

ja uprednostňujem ich analýzu za podmienok mierne odlišných od tých, za ktorých sú tieto otázky formulované.

17. Základná otázka je, či by „zmiešaná" zmluva takého druhu, ako uzavrel pán Gruber s Bay Wa, mala byť považovaná za spotrebiteľskú zmluvu na účely Bruselského dohovoru.

18. V tomto ohľade chce vnútroštátny súd tiež vedieť, ktoré okolnosti treba zohľadniť pri posudzovaní, a či by tieto okolnosti mali byť objektívne zistiteľné dodávateľom.

19. Ako bude vysvetlené, odpoveď na tieto otázky je podľa môjho názoru dosť jednoznačná. Je však užitočné najprv sa pozrieť na okolnosti prijatia ustanovení upravujúcich spotrebiteľskú zmluvu v Bruselskom dohovore a ich výklad Súdnym dvorom.

Okolnosti prijatia

20. Článok 13 pôvodnej verzie Bruselského dohovoru sa týka zmluvy o predaji tovaru na splátky alebo zmluvy o úvere splatnom v splátkach, ktorá je výslovne uzatvorená na účely financovania predaja tovaru. Neodkazuje na iné dodávky tovarov alebo poskytovanie služieb, alebo na kupujúceho, ktorý koná „na účel, ktorý nemožno považovať za súčasť jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti".

21. Súčasné znenie bolo zavedené Zmluvou o pristúpení z roku 1978[3]. Schlosserova správa[4] k návrhu tohto dohovoru vysvetľuje, že tento vývoj bol motivovaný vzrastajúcim záujmom o ochranu spotrebiteľa v cezhraničných vzťahoch. Štvrtá časť hlavy II bola takto „rozšírená v časti týkajúcej sa právomoci vo veciach spotrebiteľských zmlúv, pričom zároveň stanovila, že v budúcnosti by mali mať osobitnú ochranu len koneční spotrebitelia konajúci ako súkromné osoby, a nie tí, ktorí uzatvárajú zmluvy pri výkone svojej podnikateľskej činnosti..." [*neoficiálny preklad*]

22. Podstata definície spotrebiteľskej zmluvy bola prevzatá z článku 5, v tom čase ešte len predbežného návrhu dohovoru o práve použiteľnom na zmluvné a mimozmluvné

3 — Zmluva z 9. októbra 1978 o pristúpení Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska k dohovoru o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach a k protokolu o jeho výklade Súdnym dvorom, Ú. v. ES L 304, s. 1.

4 — Ú. v. ES C 59, 1979, s. 71, body 153 až 161, s. 117 až 120.

záväzky, na ktorý Schlosserova správa odkazuje a ktorý sa neskôr stal, s odkazom len na zmluvné záväzky, Rímskym dohovorom [5].

23. Článok 5 Rímskeho dohovoru v podstate vylučuje akúkoľvek voľbu práva, ktorým sa riadi zmluva, ktorá by spotrebiteľa zbavovala ochrany poskytovanej mu právom štátu jeho bydliska. Tento dohovor definuje spotrebiteľskú zmluvu v zásade rovnakým spôsobom ako Bruselský dohovor, teda ako zmluvu, „ktorej predmetom je dodávka tovaru alebo poskytnutie služieb osobe (‚spotrebiteľ') na účel, ktorý nemožno považovať za súčasť jeho podnikania alebo povolania".

24. Guiliano-Lagarde správa [6] k návrhu tohto dohovoru ďalej vysvetľuje tento pojem:

„Definícia spotrebiteľských zmlúv zodpovedá definícii obsiahnutej v článku 13 dohovoru o právomoci a výkone rozhodnutí. Mala by byť vykladaná s prihliadnutím na jej účel, ktorým je chrániť slabšiu zmluvnú stranu, a v súlade s ostatnými medzinárodnými prostriedkami s rovnakým účelom ako Súdny dohovor. Z tohto dôvodu... sa pravidlo neuplatní na zmluvy uzatvorené obchodníkmi, výrobcami alebo osobami konajúcimi pri výkone svojho povolania (napríklad doktormi), ktorí nakupujú zariadenie alebo získavajú služby na výkon svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Ak takáto osoba koná čiastočne v rámci a čiastočne mimo rámca svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, patrí táto situácia do pôsobnosti článku 5 iba v prípade, ak koná predovšetkým mimo rámca obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. V prípadoch, keď príjemca tovarov alebo služieb alebo úveru v skutočnosti konal hlavne mimo rámca svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, ale druhá zmluvná strana o tom nevedela, a pri zohľadnení všetkých okolností ani rozumne nemohla vedieť, situácia nepatrí do pôsobnosti článku 5. Z tohto dôvodu, ak príjemca tovarov alebo služieb vystupoval ako podnikateľ, napríklad objednávaním tovarov, ktoré môže dobre využiť pri svojej obchodnej činnosti alebo povolaní na hlavičkovom papieri, je chránená dobromyseľnosť druhej zmluvnej strany a vec sa neriadi článkom 5." [*neoficiálny preklad*]

25. Pojem spotrebiteľskej zmluvy v článku 13 a nasl. Bruselského dohovoru bol posudzovaný Súdnym dvorom predovšetkým vo

5 — Ú. v. EÚ C 169, 2005, s. 10; pozri Schlosserova správa v bode 155.

6 — Ú. v. ES C 282, 1980, s. 1 a s. 23.

veciach Shearson Lehmann Hutton [7] a Benincasa [8].

26. V Shearson Lehmann Hutton Súdny dvor označil za zmysel týchto ustanovení „záujem chrániť spotrebiteľa ako zmluvnú stranu, ktorá je považovaná za ekonomicky slabšiu a menej skúsenú v právnych záležitostiach ako druhá zmluvná strana a ktorá nesmie byť odrádzaná od súdneho uplatňovania svojich nárokov donucovaním, aby podala žalobu na súdy zmluvného štátu, v ktorom má bydlisko druhá zmluvná strana" [9].

27. Súdny dvor však zároveň vysvetlil dôvody, pre ktoré nemožno pojem „spotrebiteľ" v tomto kontexte vykladať príliš extenzívne: pravidlo upravujúce uvedenú právomoc je výnimkou zo všeobecného pravidla obsiahnutého v článku 2; nehľadiac na takéto výslovné výnimky Dohovor odmieta zverovanie právomoci súdom podľa bydliska žalobcu; pričom sledovaný ochranný účel naznačuje, že výnimky by nemali byť rozširované na osoby, pre ktoré takáto ochrana nie je opodstatnená. [10] Tento pojem sa preto vzťahuje „len na súkromného konečného spotrebiteľa, ktorý nevykonáva obchodnú alebo inú podnikateľskú činnosť" [11].

28. Vo veci Benincasa Súdny dvor potvrdil tento prístup a konkretizoval, že „je potrebné poukázať na postavenie osoby, ktorá je účastníkom konkrétnej zmluvy, berúc do úvahy povahu a cieľ zmluvy, a nie na subjektívnu situáciu tejto osoby... Tá istá osoba môže byť vo vzťahu k určitým plneniam považovaná za spotrebiteľa a vo vzťahu k iným za podnikateľský subjekt... Len na zmluvy uzatvorené na účely uspokojenia osobných potrieb jednotlivca v zmysle súkromnej spotreby sa vzťahujú ustanovenia určené k ochrane spotrebiteľa ako zmluvnej strany, ktorá je považovaná za ekonomicky slabšiu. Osobitná ochrana, ktorej poskytnutie sledujú tieto ustanovenia, nie je dovolená v prípade zmlúv uzavretých na účely výkonu obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti..." [12].

Predložené pripomienky

29. Na základe uvedených úvah dospievajú všetky predložené pripomienky k záveru, že v prípade „zmiešaných" zmlúv nie je vylúčené použitie článku 13 a nasl. Dohovoru. Rovnako existuje všeobecná zhoda v tom, že povaha takejto zmluvy má byť určená podľa jej prevažujúcej zložky. Jednotlivé prístupy sa však líšia, pokiaľ ide o okolnosti, za ktorých majú byť „spotrebiteľské" aspekty zmluvy na

7 — Rozsudok z 19. januára 1993, C-89/91, Zb. s. I-139.

8 — Rozsudok z 3. júla 1997, C-269/95, Zb. s. I-3767.

9 — Bod 18 rozsudku.

10 — Body 16, 17 a 19 rozsudku.

11 — Bod 22 rozsudku.

12 — Body 16 a 17 rozsudku.

tento účel považované za prevažujúce. Vo všeobecnosti môžu byť tieto prístupy zaradené do dvoch skupín.

30. V stručnosti, podľa prvej skupiny názorov by predovšetkým v prípade pochybností malo byť uprednostnené posúdenie zmluvy ako spotrebiteľskej, a to z dôvodu ochrany spotrebiteľa. Cieľom výnimky je chrániť spotrebiteľa považovaného za ekonomicky slabšiu a v právnych záležitostiach menej skúsenú zmluvnú stranu tým, že sa od neho nebude požadovať, aby uplatňoval svoje nároky na súdoch iného zmluvného štátu. Táto ochrana by nemala byť odopretá nikomu, kto je v takomto postavení.

31. Iný názor uprednostňuje doslovný výklad článku 13 a nasl. a v prípade akejkoľvek pochybnosti posudzuje zmluvu ako patriacu do obchodnej alebo inej podnikateľskej sféry spotrebiteľa, a to z dôvodu, že tieto ustanovenia obsahujú výnimku z právomoci súdu príslušného podľa miesta zmluvného plnenia v zmysle článku 5, odseku 1, ktorá sama osebe je výnimkou zo všeobecného pravidla obsiahnutého v článku 2, podľa ktorého patrí právomoc súdu podľa miesta bydliska žalovaného (*actor sequitur forum rei*). Ako výnimka v prospech súdu bydliska žalobcu, vo vzťahu ku ktorému je Dohovor vo všeobecnosti odmietavý, je teda osobitne mimoriadna. Súdny dvor opakovane vyslovil, že takéto výnimky musia byť vykladané doslovne, a konštatoval tak predovšetkým vo vzťahu k článku 13 a nasl.

32. Pokiaľ ide o okolnosti, ktoré treba zohľadniť, existuje značná rozmanitosť názorov. Niektoré predložené návrhy vyjadrujú názor, že rozhodujúcim kritériom musí byť percentuálny podiel nadobudnutého tovaru skutočne použitého alebo určeného na jednotlivý účel, zatiaľ čo iné poukazujú na existujúce ťažkosti pri spoľahnutí sa na výlučne kvantitatívne hľadiská. Pán Gruber tvrdí, že rozhodujúci by mal byť úmysel spotrebiteľa, ale že podnikateľ, ktorý orientuje svoju reklamu na súkromné domácnosti, musí v každom prípade očakávať, že obchoduje so spotrebiteľom. Ďalší argumentujú v prospech zohľadnenia podmienok samotnej zmluvy alebo v prospech iných objektívnych skutočností ako napríklad použitie hlavičkového papiera spotrebiteľom, povaha tovarov alebo služieb a ich vzťah k podnikaniu spotrebiteľa, množstvo objednaného tovaru alebo známy spoločensko-ekonomický kontext, ktoré môžu naznačovať pravdepodobné spojenie so spotrebiteľovou obchodnou činnosťou alebo povolaním. Talianska, portugalská a švédska vláda považujú stav dodávateľovej vedomosti za irelevantný, zatiaľ čo všetky ostatné strany predkladajúce pripomienky ho naopak považujú za dôležitý.

Posúdenie

33. Základná otázka je, ako som už uviedol, či by „zmiešaná" zmluva takého druhu, ako uzavrel pán Gruber s Bay Wa, mala byť považovaná za spotrebiteľskú zmluvu na

účely Bruselského dohovoru. V tejto súvislosti prichádzajú do úvahy tri základné hľadiská.

34. Po prvé je to samozrejme zmluva, ktorá má byť posudzovaná, nie spotrebiteľ. Neexistuje žiadne osobné postavenie spotrebiteľa alebo ne-spotrebiteľa, ale záleží na konkrétnej situácii, v ktorej spotrebiteľ koná pri uzatváraní jednotlivej zmluvy. Uvedené vyplýva zo znenia článku 13 a bolo zdôraznené Súdnym dvorom, predovšetkým vo veci Benincasa.

35. Po druhé zmluva musí byť posudzovaná ako celok a nemôže byť rozdeľovaná. V tomto kontexte neexistuje „zmiešaná zmluva", existujú len spotrebiteľské zmluvy a iné zmluvy. Uvedené opätovne vyplýva zo znenia článku 13 a tiež z jedného zo základných cieľov Bruselského dohovoru, ktorým je snaha vyhnúť sa nárastu počtu súdov, ktoré majú právomoc v tej istej veci, predovšetkým vo vzťahu k jednej a tej istej zmluve [13]. Bolo by absurdné a v rozpore s účelom Dohovoru, ak by jeden súd mal mať právomoc v spore týkajúcom sa časti zmluvy, zatiaľ čo iný súd by mal právomoc vo vzťahu k zostávajúcej časti. Na zmluvu takého druhu ako v spornej veci sa preto musí vzťahovať buď článok 5 odsek 1, alebo článok 13 a nasl.

13 — Pozri napríklad rozsudky z 11. júla 2002, Gabriel, C-96/00, Zb. s. I-6367, bod 57; z 10. apríla 2003, Pugliese, C-437/00, Zb. s. I-3573, bod 16, a z 5. februára 2004, DFDS Torline, C-18/02, Zb. s. I-1417, bod 26.

36. Po tretie, a to je najdôležitejšie, cieľom článku 13 a nasl. je uľahčiť súkromnému spotrebiteľovi, ktorý je v kontexte jednotlivej zmluvy zvyčajne v slabšom postavení ako jeho dodávateľ, a to tak pokiaľ ide o ekonomické podmienky, ako aj o podmienky podnikateľských a právnych skúseností a prostriedkov, podanie žaloby proti tomuto dodávateľovi. Uvedené je zrejmé z Giuliano-Lagarde správy, ako aj z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vo vzťahu k článku 13 a nasl. Je to práve toto hľadisko, ktoré podľa môjho názoru naznačuje prístup, ktorý má byť uplatnený vo vzťahu k zmluvám takého typu ako v spornej veci.

37. Spotrebiteľom je poskytnutá osobitná a výnimočná ochrana z dôvodu, že pri uzatváraní zmluvy v tomto postavení sú v slabšej pozícii ako dodávateľ konajúci pri výkone svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti.

38. Napriek tomu, že samozrejme existujú zmluvy, pri ktorých je skutočnosť iná, Dohovor nevyžaduje, aby bolo relatívne slabé postavenie spotrebiteľa zisťované v každom prípade, ale v záujme právnej istoty považuje každú osobu, ktorá nadobúda tovary alebo služby na účely mimo rámca jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, za osobu v slabšej pozícii ako jej dodávateľ.

39. Na druhej strane práve z tohto dôvodu musí byť každá osoba nadobúdajúca takéto dodávky na účely patriace do oblasti jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti považovaná za rovnocennú s dodávateľom a neoprávnená na tú istú výnimočnú ochranu.

40. V prípadoch, keď zmluva zároveň uspokojuje súkromné aj obchodné alebo iné podnikateľské potreby, je spravidla možné určiť časť zmluvy v rámci každej z týchto kategórií. Nie je však možné považovať spotrebiteľa, v tejto časti alebo v akejkoľvek inej časti, vo vzťahu k jednej a tej istej zmluve za zmluvnú stranu, ktorá je zároveň v slabšom i rovnocennom postavení s dodávateľom.

41. Vzhľadom na to, že zmluva je uzavretá na obchodný alebo iný podnikateľský účel spotrebiteľa, musí byť tento považovaný za rovnocenného s dodávateľom. Toto rovnocenné postavenie vo vzťahu k dodávateľovi, pokiaľ ide o jeho predpokladané obchodné a právne skúsenosti, ako aj prostriedky, nesmie byť oslabované skutočnosťou, že zmluva slúži zároveň súkromným účelom. Musí zostať zachované bez ohľadu na to, aká je relatívna dôležitosť obidvoch účelov, pokiaľ sú oba podstatné.

42. V dôsledku toho sa osoba, ktorá uzatvára zmluvy na účely, ktoré sú čiastočne v rámci a čiastočne mimo rámca jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, nemôže spoliehať na výnimočnú ochranu poskytnutú článkom 13 a nasl. Bruselského dohovoru, ak obchodný alebo profesijný účel nie je celkom bezvýznamný.

43. Nielen politické hľadiská vysvetlené v Schlosserovej a Giuliano-Lagarde správach a logická podstata dotknutej ochrany nabádajú k tomuto záveru. Vyplýva tiež z ustálenej súdnej praxe Súdneho dvora v tom zmysle, že ako výnimka zo všeobecného pravidla, a predovšetkým výnimka zverujúca právomoc súdom podľa miesta bydliska žalobcu, majú byť tieto ustanovenia vykladané doslovne a nie extenzívne aj na osoby, pre ktoré nie je ochrana opodstatnená.

44. Vnútroštátny súd sa tiež pýta, či rozsah, v akom zmluva slúži súkromným a obchodným alebo iným podnikateľským účelom spotrebiteľa musí byť objektívne zistiteľný dodávateľom.

45. S prihliadnutím na názor, ku ktorému som dospel vyššie, musí súd, na ktorý je podaná žaloba, v prípade rozporu určiť, či zmluva slúžila v podstatnom rozsahu účelu patriacemu do obchodnej alebo profesijnej sféry spotrebiteľa.

46. Toto určenie musí mať oporu vo vykonanom dokazovaní a súhlasím s názorom vysloveným v množstve pripomienok predložených Súdnemu dvoru, že rozhodujúci je celkový kontext zmluvy.

47. Ak záver vyplývajúci z dokazovania je taký, že zmluva slúžila v podstatnom rozsahu účelu patriacemu do obchodnej alebo inej podnikateľskej sféry spotrebiteľa, potom sa článok 13 a nasl. neuplatní a je irelevantné, či bol tento účel objektívne zistiteľný dodávateľom alebo nie.

48. Ak je záver taký, že neexistoval žiaden podstatný obchodný alebo iný podnikateľský účel, zmluva by mala byť posúdená ako spotrebiteľská zmluva. V takomto prípade by ťažkosti mohli vzniknúť len vtedy, ak aj napriek tomuto zisteniu mal dodávateľ aj tak rozumný dôvod domnievať sa z okolností sprevádzajúcich uzavretie zmluvy, že táto bola uzavretá na účel patriaci do obchodnej alebo inej podnikateľskej sféry spotrebiteľa.

49. Za tejto situácie sa domnievam, že ochrana podľa článku 13 a nasl. Dohovoru nesmie byť odopretá spotrebiteľovi, pokiaľ sa nesprával spôsobom, ktorý vedie k zrejmému záveru, že konal ako podnikateľ a z tohto dôvodu ho možno považovať za vystupujúceho tak, akoby uzatváral zmluvy v rámci svojej podnikateľskej činnosti.

50. Zatiaľ čo ustanovenia upravujúce spotrebiteľskú zmluvu nesmú byť vykladané tak, aby rozširovali ochranu, ktorú poskytujú na tých, pre ktorých nie je opodstatnená, zároveň nesmú byť vykladané tak, aby odopreli ochranu tým, pre ktorých je táto ochrana určená. Táto ochrana je nepochybne určená pre každú osobu, ktorá uzatvára zmluvu výlučne alebo prevažne na účely, ktoré možno považovať za účely mimo rámca jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Dôležitosť uvedeného cieľa zdôrazňuje článok 153 ES, ktorý sleduje ten istý celkový zámer zabezpečenia vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa.

51. Ak však spotrebiteľ vystupuje tak, akoby konal z pozície svojho obchodného alebo profesijného postavenia, napríklad korešpondenciou na hlavičkovom papieri, dodávkou tovaru na adresu svojho sídla alebo zmienkou o možnosti vrátenia DPH, a jeho dodávateľ koná v dobrej viere, nevediac o žiadnom dôvode, pre ktorý by sa mal domnievať o opaku, možno spotrebiteľa odôvodnene považovať za vzdávajúceho sa práva na ochranu tak, ako je to uvedené v Giuliano-Lagarde správe.

52. Zo zreteľom na vyššie uvedené hľadiská sa zdá pravdepodobné, že zmluva medzi pánom Gruber a BayWA nemôže byť považovaná za spotrebiteľskú zmluvu na účely Dohovoru, takže zostávajúce predložené otázky, ktoré majú význam len v prípade

posúdenia zmluvy ako spotrebiteľskej, nevznikajú. Toto posúdenie je však vecou vnútroštátneho súdu, a preto tieto otázky napriek uvedenému preskúmam.

Predchádzajúca reklama v štáte bydliska spotrebiteľa

53. Štvrtá otázka predložená vnútroštátnym súdom je vyvolaná skutočnosťou, že zatiaľ čo sa pán Gruber dozvedel o činnostiach Bay Wa prostredníctvom reklamného materiálu, ktorý mu bol odoslaný v Rakúsku, v tomto materiáli nebola žiadna zmienka o škridlách, ktoré chcel kúpiť, a v skutočnosti aj kúpil. Patrí táto situácia do pojmu zmluvy, pri ktorej „predchádzala uzavretiu... reklama"?

54. Schlosserova správa odkazuje v detailoch o tom, čo sa má na mysli pod reklamou v štáte bydliska spotrebiteľa, na Giuliano-Lagarde správu.

55. Druhá z uvedených správ konštatuje, že táto podmienka [14] „... sa vzťahuje na situácie, keď obchodník uskutočnil kroky k tomu, aby svoje tovary alebo služby predal v štáte bydliska spotrebiteľa. Je zamýšľaná tak, aby pokryla medzi inými aj poštovú objednávku a podomový predaj. Z tohto dôvodu sa vyžaduje, aby obchodník uskutočnil určité konania, ako napríklad využitie reklamy v tlači, rozhlase, televízii alebo v kine, alebo prostredníctvom katalógov orientovaných výslovne na tento štát, alebo aby urobil obchodné ponuky individuálne cez sprostredkovateľa alebo agitovaním. ..." [15] [*neoficiálny preklad*]

56. V dvoch veciach sa nemecký Bundesgerichtshof pýtal Súdneho dvora, či toto ustanovenie Dohovoru vyžaduje spojenie medzi reklamou a uzavretím zmluvy [16], ale v oboch Súdny dvor rozhodol, že článok 13 odsek 3 písm. a) Bruselského dohovoru sa vo veci neuplatní z iných dôvodov, a preto tento aspekt nepreskúmal.

57. Vo veci Shearson Lehmann Hutton generálny advokát Darmon vyslovil názor, že nie je nevyhnutné zisťovať príčinnú súvislosť medzi reklamou a uzavretím zmluvy [17]. Poznamenal, že Dohovor nevyžaduje, aby spotrebiteľ preukázal, že bol skutočne ovplyvnený reklamou alebo že existuje príčinná súvislosť medzi reklamou a uzavretím zmluvy, čo je požiadavka, ktorej by v každom prípade nebolo vo všeobecnosti možné vyhovieť. Naviac takýto prístup by bol v rozpore s cieľom ochrany spotrebiteľa, ktorej obmedzenia musia vyplývať zo sku-

14 — V kontexte Rímskeho dohovoru, prvá zarážka článku 5 odseku 2.

15 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 6, s. 24.

16 — Rozsudky Shearson Lehmann Hutton, už citovaný v poznámke pod čiarou 7, druhá otázka, a z 15. septembra 1994, Brenner a Noller, C-318/93, Zb. s. I-4275, tretia otázka.

17 — Pozri predovšetkým body 81 až 85 návrhov, a bod 113, 2 navrhnutej alternatívy rozhodnutia.

točného znenia Dohovoru. Jediné myslitelné obmedzenie je to, ktoré vyplýva z použitia zdravého rozumu: reklama nesmie byť príliš časovo vzdialená od uzavretia zmluvy, pričom posúdenie tejto podmienky patrí vnútroštátnemu súdu. Z tohto dôvodu uvažoval, že článok 13 odsek 3 písm. a) „ustanovuje nevyvrátiteľnú domnienku, že existuje príčinná súvislosť medzi objavením sa reklamy a uzavretím zmluvy v prípadoch, keď jej reklama predchádzala".

58. Zo strán predkladajúcich pripomienky k tomuto bodu sa len portugalská vláda domnieva, že k tomu, aby bolo možné použiť ustanovenia upravujúce ochranu spotrebiteľa, je nevyhnutné blízke spojenie medzi tovarmi alebo službami, na ktoré sa robí reklama, a tými, ktoré spotrebiteľ nadobudne. Ostatní v zásade súhlasia, že je postačujúce, aby spotrebiteľ dostal reklamný materiál a následne nadobudol tovary alebo služby od zadávateľa reklamy bez ohľadu na ich presnú povahu. Dokonca aj portugalská vláda akceptuje názor, že nie je nevyhnutná absolútna totožnosť medzi dodávkou, na ktorú sa robí reklama, a tou, ktorú spotrebiteľ nadobudne, pod podmienkou, že sú podobné alebo patria do tej istej oblasti činnosti.

59. Komisia predovšetkým poukazuje na to, že okrem problému spojeného so zisťovaním špecifickej príčinnej súvislosti existuje riziko, že by dodávatelia mohli zostaviť svoju reklamu za takých podmienok, aby účinne vylúčili použitie článku 13 a nasl. a takto obišli účel Dohovoru.

60. Môžem len súhlasiť s prístupom, ku ktorému dospel generálny advokát Darmon vo veci Shearson Lehmann Hutton a ktorý je zastávaný vo väčšine pripomienok predložených Súdnemu dvoru. Ako bolo zdôraznené, Dohovor hovorí len o zmluve, „ktorej predchádzala" reklama, nie o zmluve, „ktorej príčinou" bola reklama.

61. Situácia uvedená v článku 13 odseku 3 písm. a) sa v zásade týka úmyselnej cezhraničnej reklamy. Obchodník v jednom zmluvnom štáte, ktorý robí reklamu na svoje tovary alebo služby určenú pre jednotlivcov v druhom zmluvnom štáte, by si mal byť vedomý toho, že akákoľvek následne uzatvorená zmluva bude spotrebiteľskou zmluvou na účely Dohovoru, ak sú splnené ostatné podstatné podmienky. Prístup, ktorý by závisel od zistenia špecifickej súvislosti medzi reklamou a skutočne nadobudnutými tovarmi alebo službami by nemohol spĺňať požiadavku právnej istoty.

62. Okrem toho cieľ komerčnej reklamy je zriedkakedy, ak vôbec, obmedzený na podporu len určitých druhov tovaru, pri vylúčení všetkých ostatných obchodných činností. Naopak, vo všeobecnosti je cieľom propagovať u čo najširšej verejnosti existenciu zadávateľa reklamy a rozsah jeho podnikateľských aktivít a vyvolať tak uzatváranie obchodov v takom množstve línií, ako je to len možné. Naopak, často sa stáva, že príjemca reklamného materiálu, ktorého upútala všeobecná povaha podnikania zadávateľa reklamy, ho bude vyhľadávať ďalej a možno nadobudne tovary alebo služby,

ktoré nie sú v týchto materiáloch výslovne zmienené.

63. V dôsledku toho za uzavretie zmluvy, ktorému predchádzala reklama v štáte bydliska spotrebiteľa v zmysle článku 13 odseku 3 písm. a) Bruselského dohovoru, musí byť považovaná situácia, keď dodávateľ pred uzavretím zmluvy robil reklamu na svoje tovary alebo služby v tomto štáte, aj keď sa pri tom nezmienil o špecifických výrobkoch nadobudnutých spotrebiteľom.

Osobitná ponuka adresovaná priamo spotrebiteľovi

64. Vnútroštátny súd vo svojej piatej otázke tiež hľadá usmernenie, týkajúce sa alternatívnej podmienky obsiahnutej v článku 13 odseku 3 písm. a), ktorou je zmluva, ktorej predchádzala osobitná ponuka adresovaná priamo spotrebiteľovi v štáte jeho bydliska. Zahŕňa tento pojem situáciu, keď dodávateľ urobí spotrebiteľovi ponuku telefonicky v štáte jeho bydliska, pričom táto ponuka je nasledovaná písomnou ponukou odovzdanou spotrebiteľovi v štáte dodávateľa a je to práve táto neskoršia ponuka, ktorú spotrebiteľ prijme?

65. Pripomienky predložené Súdnemu dvoru v zásade súhlasia s tým, že za opísaných okolností je táto podmienka splnená, hoci portugalská vláda zdôrazňuje, že tieto dve ponuky sa musia týkať toho istého výrobku. Komisia poukazuje na to, že v tomto prípade je opätovne podmienkou len to, aby zmluve predchádzala osobitná ponuka adresovaná priamo spotrebiteľovi v štáte jeho bydliska, a nie to, aby zmluva bola založená na tejto ponuke.

66. Opäť súhlasím so zastávaným prístupom. V okolnostiach prejednávaného prípadu nemožno písomnú ponuku doručenú pánovi Gruberovi v Nemecku považovať za ponuku, ktorý by mu bola adresovaný v štáte jeho bydliska, v Rakúsku. Ústna ponuka, ktorý mu bola urobená, keď bol v Rakúsku, však jasne vyhovuje definícii obsiahnutej v článku 13 odseku 3 písm. a). Táto ponuka predchádzala uzavretiu zmluvy.

67. Napriek tomu je však možno vhodné rozlišovať medzi „osobitnou ponukou" a „reklamou". Reklama je všeobecnej povahy, zatiaľ čo osobitná ponuka je výslovne definovaná ako osobitná. Z tohto dôvodu, zatiaľ čo nie je nevyhnutné, aby sa reklamný materiál týkal tých istých tovarov alebo služieb, aké spotrebiteľ následne nadobudne, zdá sa, že je nevyhnutné, aby existovala podstatná totožnosť medzi tými, ktoré sú ponúknuté v osobitnej ponuke a tými, ktoré spotrebiteľ získa. Preto, ak by sa telefonická

ponuka urobená pánovi Gruberovi týkala škridiel, a písomná ponuka a následná zmluva strešných nosníkov, podmienka „osobitnej ponuky" by nebola splnená.

68. Zastávam preto názor, že v prípadoch, keď spotrebiteľ v štáte svojho bydliska dostane telefonicky konkrétnu ponuku od dodávateľa z iného štátu a následne nadobudne od tohto dodávateľa tovary alebo služby takto ponúknuté, uzavretie zmluvy musí byť považované za uzavretie, ktorému predchádzala osobitná ponuka v zmysle článku 13 odseku 3 písm. a) Bruselského dohovoru aj v prípade, ak skutočné podmienky zmluvy sú založené na následnej ponuke, ktorá spotrebiteľovi nebola doručená v štáte jeho bydliska.

Kroky potrebné k uzavretiu zmluvy

69. Posledná otázka vnútroštátneho súdu je, či spotrebiteľ podnikne kroky potrebné k uzavretiu zmluvy v jeho vlastnom štáte v zmysle článku 13 odseku 3 písm. b) v prípade, keď ponuka urobená v štáte dodávateľa a spotrebiteľ túto ponuku prijme telefonicky zo svojho vlastného štátu.

70. Z podmienok ustanovenia sa zdá zrejmé, že odpoveď na túto otázku by mala byť kladná, ako to napokon navrhli všetky strany predkladajúce pripomienky k tomuto bodu a potvrdili ich Schlosserova a Giuliano-Lagarde správa.

71. Schlosserova správa konštatuje, že „nové ustanovenia opätovne vychádzajú z predbežného návrhu dohovoru o práve použiteľnom na zmluvné a mimozmluvné záväzky. Musia byť splnené obidve podmienky uvedené v bode 3 prvého odseku článku 13, a to jednak osobitná ponuka alebo reklama v štáte bydliska spotrebiteľa, ako aj kroky potrebné k uzavretiu zmluvy podniknuté spotrebiteľom v tomto štáte" [18].

72. Guiliano-Lagarde správa konštatuje, že slová „kroky potrebné na jeho strane" boli „výslovne prijaté... s cieľom vyhnúť sa tradičnému problému určenia miesta, v ktorom bola zmluva uzavretá. Ide o obzvlášť chúlostivú záležitosť v uvedených situáciách, pretože zahŕňa medzinárodne zmluvy bežne uzatvárané prostredníctvom korešpondencie. Slovo „kroky" zahŕňa medzi inými písanie alebo akúkoľvek činnosť uskutočnenú v dôsledku ponuky alebo reklamy" [19].

18 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 4, s. 118.
19 — Už citovaná v poznámke pod čiarou 4, s. 24.

73. Z tohto dôvodu je miesto, v ktorom je urobená ponuka, právne irelevantné pod podmienkou, že spotrebiteľ dostal ponuku (alebo reklamu) v štáte svojho bydliska. To, na čom záleží, je skutočnosť, či spotrebiteľ podniká kroky potrebné k uzavretiu zmluvy v štáte svojho bydliska. Rovnako je irelevantné, aké prostriedky komunikácie sú použité k uzavretiu zmluvy.

74. Je zrejmé, že v prípade, keď spotrebiteľ telefonuje zo svojho domu, aby prijal ponuku, ide o krok potrebný k uzatvoreniu zmluvy. Na druhej strane aj v prípade, keď v štáte dodávateľa došlo k predchádzajúcej diskusii alebo rokovaniu, ktoré formujú zmluvné podmienky, tieto kroky pravdepodobne musia byť uskutočnené skôr dodávateľom ako spotrebiteľom a pravdepodobne v každom prípade predchádzajú uzavretiu zmluvy.

75. V dôsledku toho na účely článku 13 odseku 3 písm. b) spotrebiteľ podnikne kroky potrebné k uzavretiu zmluvy v štáte svojho bydliska v prípade, keď oznámi prijatie ponuky z tohto štátu, bez ohľadu na miesto, kde bola urobená ponuka a bez ohľadu na použité prostriedky komunikácie.

Návrh

76. Z tohto dôvodu sa domnievam, že Súdny dvor by mal odpovedať na otázky položené Oberster Gerichtshof takto:

„1) Osoba, ktorá uzatvára zmluvu na účely, ktoré sú čiastočne v rámci a čiastočne mimo rámca jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti, sa nesmie odvolávať na pravidlo upravujúce právomoc, obsiahnuté v článku 13 a nasl. Bruselského dohovoru z 27. september 1968, ak obchodný alebo podnikateľský účel nie je celkom bezvýznamný.

2) Pri určení, či osoba uzavrela zmluvu na účel, ktorý možno považovať za účel mimo rámca jej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti v zmysle článku 13 a nasl. Bruselského dohovoru, nie je nevyhnutné zohľadňovať okolnosti, ktoré mohli byť objektívne zistené druhou zmluvnou stranou, okrem prípadu, ak spotrebiteľ vystupoval ako konajúci pri výkone svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti a druhý účastník zmluvy v dobrej viere nevedel o žiadnych dôvodoch, pre ktoré by sa mal domnievať o opaku.

3) Za uzavretie zmluvy, ktorému predchádzala reklama v štáte bydliska spotrebiteľa v zmysle článku 13 odseku 3 písm. a) Bruselského dohovoru, sa má považovať prípad, keď dodávateľ pred uzavretím zmluvy robil reklamu na tovary alebo služby v tomto štáte, aj keď sa v nej nezmienil o konkrétnych výrobkoch nadobudnutých spotrebiteľom.

4) V prípadoch, keď spotrebiteľ v štáte svojho bydliska dostane telefonicky osobitnú ponuku od dodávateľa z iného zmluvného štátu a následne nadobudne od tohto dodávateľa tovary alebo služby takto ponúknuté, je uzavretie zmluvy považované za uzavretie, ktorému predchádzala osobitná ponuka v zmysle článku 13 odseku 3 písm. a) Bruselského dohovoru, a to aj v prípade, keď jej skutočné podmienky sú založené na následnej ponuke nedoručenej v štáte bydliska spotrebiteľa.

5) Na účely článku 13 odseku 3 písm. b) Bruselského dohovoru spotrebiteľ podnikne kroky potrebné k uzavretiu zmluvy v štáte svojho bydliska v prípade, keď oznámi prijatie ponuky z tohto štátu, bez ohľadu na miesto, v ktorom bola urobená ponuka a bez ohľadu na použité prostriedky komunikácie.